

Een reactie mijnerzijds op het ingezonden stuk van de collegae Verbeek en Sturmans is noodzakelijk omdat zij mijns inziens de kern van mijn betoog in het Commentaar hebben gemist. Ook al omdat ik in de afgelopen periode op verscheidene plaatsen mijn standpunt heb verkondigd, beperk ik mij nu tot een summier weergave.

Er is inderdaad betrekkelijk weinig onderzoek over de relatie CARA-longkanker. Wat er is, wijst in één richting: een verhoogde kans op het verkrijgen van longkanker bij CARA-patiënten. In dezelfde richting wijst ook de uitgebreide ervaring van de clinicus. Geïnteresseerden wordt aangeraden zelf het stuk van Cohen et al. te lezen.¹ Waarschijnlijk zullen zij dan wel, met de auteurs, willen concluderen: „These findings strongly suggest that lung cancer and chronic obstructive pulmonary disease share a common familial component other than smoking.” Als de collegae Verbeek en Sturmans alsnog behoefte hebben aan verder onderzoek op dit punt, dan moeten zij dit zeker doen. Mijns inziens zijn er momenteel urgentere problemen.

De inzenders beginnen hun stuk met te verklaren dat ik in mijn commentaar „een vurig pleidooi voor een bevolkingsonderzoek op longkanker” houd. Duidelijk schrijven is moeilijk, goed lezen kennelijk ook. Ik kan, ook bij herlezen, dat vurige pleidooi niet vinden. Wat is dan wel mijn standpunt? Puntsgewijs:

- de morbiditeit van longkanker is ca. 8000; de mortaliteit ruim 7000 per jaar;
- de lang overlevenden (= genezenen) komen grotendeels uit de klachtenvrije groep;
- de enig haalbare methode om klachtenvrije patiënten met een longcarcinoom te vinden, is het röntgenologisch onderzoek;
- longkanker komt vooral bij bepaalde risicogroepen voor. Bekende risicofactoren zijn: roken, CARA, oude littekens op de longen, bepaalde beroepen en familiale factoren; er zijn mogelijk nog andere;
- gezamenlijk hebben deze risicofactoren betrekking op een groot deel van de mannelijke (binnenkort mogelijk ook de vrouwelijke) populatie boven de 40-45 jaar;
- geen huisarts of huisartsengroep is in staat of bereid een oproep-, registratie- en bewakingssysteem bij te houden dat garandeert dat de betrokken personen minstens eenmaal per jaar geattendeerd worden op de wenselijkheid (noodzaak?) van een röntgenologisch borstsonderzoek;
- na het staken van geregeld röntgenologisch onderzoek in het kader van de tuberculosebestrijding is het aantal longkankerpatiënten dat zich in een ongeneeslijk stadium bij de specialist meldt, dramatisch gestegen;
- op grond van bovenstaande overwegingen heb ik op *louter pragmatische-organisatorische gronden* gepleit voor een geregeld röntgenologisch onderzoek van mannelijke en vrouwelijke personen boven de 40-45 jaar;
- van theoretisch-epidemiologische kant kunnen verscheidene bezwaren tegen een dergelijk bevolkingsonderzoek

worden geuit; bij de belangen die op het spel staan, vallen deze bezwaren voor mij weg. Epidemiologie is een hulpwetenschap die wel in belangrijke mate kan bijdragen aan een beleid, maar niet het beleid moet gaan bepalen;

- alleen als we, op welke wijze dan ook, er in slagen de vele personen uit de risicogroepen geregeld voor het röntgenscherf te krijgen, kunnen we hopen iets van de beangstigende sterfte van deze longkanker-epidemie af te knabbelen;
- ieder die een betere oplossing heeft, mag het zo langzamerhand echt wel zeggen!

LITERATUUR

- ¹ Cohen BH, Diamond EL, Graves CG, et al. A common familial component in lung cancer and chronic obstructive pulmonary disease. *Lancet* 1977; ii: 523-6.

Groningen, september 1983

H.J. SLUITER

Een veel voorkomende importziekte, glucose-6-fosfaat-dehydrogenase-deficiëntie in de erythrocyten

Het viel mij op dat in de tabel van agentia die bij G6PD-deficiëntie tot hemolyse kunnen leiden, onder het hoofdje „plantaardige produkten” een aantal onjuistheden en onvolkomenheden voorkomt.¹ Ik zal deze puntsgewijs behandelen:

- *Pisum sativum*: van deze soort worden twee ondersoorten gekweekt, te weten: *Pisum sativum* ssp. *sativum*, de doperwt of erwt, en *Pisum sativum* ssp. *arvense*, de velderwt of capucijner. Het is mij niet bekend of beide tot hemolyse aanleiding kunnen geven.
- *Vaccinium uliginosum*, hier genoemd „bosbessen”. *Vaccinium uliginosum* is echter de rijsbes, die in Nederland zeer zelden in hoogvenen, met name op beschaduwde veendijken en in vochtige, zure duinvalleien voorkomt en als zodanig ook accidenteel nauwelijks van belang zal kunnen zijn. Bosbessen, de vossebes of rode bosbes (*Vaccinium vitis-idaea*) en de blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus*), komen in delen van ons land algemeen voor en kunnen gemakkelijk voor consumptie (vers of als jam) worden verzameld en gekocht. Indien inderdaad alleen *Vaccinium uliginosum* als agens geldt, zou de vermelding „bosbessen” dus ten onrechte ertoe kunnen leiden dat aan bepaalde mensen het genot van deze vruchten wordt onttrokken.

Ik moge verwijzen naar: Heukels-van Oostrum, *Flora van Nederland*, 19e druk, 1977.

LITERATUUR

- ¹Hirasing RA, Grimberg MTh, Bel F van. Een veel voorkomende importziekte, glucose-6-fosfaat-dehydrogenase-deficiëntie in de erythrocyten. *Ned Tijdschr Geneesk* 1983; 127: 1321-3.

Amsterdam, juli 1983

H. Dop

BERICHTEN

Buitenland

GROOT-BRITANNIË

Ademhalingsmoeilijkheden bij kinderen in een te sterk gechlloreerd zwembad. – Op een warme dag kreeg een vijftigtal kinderen van 3-9 jaar ademhalingsmoeilijkheden, last van hoesten en prikkeling van de ogen bij een bezoek

aan een gesloten zwembad. Vijf van de kinderen werden wegens sterke ademnood naar een ziekenhuis vervoerd. Bij 2 van de kinderen bestond crepitatie in de basale longgedeelten en gestoord bewustzijn.

Het zwembad was gechlloreerd en in het zwembad hing een zurige bleeklucht terwijl de temperatuur 35°C bedroeg. Desondanks werd het zwembad zeer druk bezocht. Bij